

Голові разової спеціалізованої вченої
ради в Національному університеті
«Одеська політехніка»
доктору наук з державного
управління, професору
Колісніченко Н.М.

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата наук з державного управління, доцента кафедри публічного управління та регіоналістики Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» **Піроженко Наталії Вікторівни** на дисертацію **Чоклі Олександра Ігоровича «Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні»**, подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

1. Актуальність теми дисертації

Спорт будучи багатоаспектним та полісемічним (що володіє множинністю смислів) поняттям, являє собою частину галузі людської культури та невід'ємну частину суспільного життя, політики, медійного простору, складову частину фізичної культури, виступає як засіб та метод фізичного виховання, система організації, підготовки та проведення змагань, як засіб покращення здоров'я, отримання морального та матеріального задоволення, прагнення до досконалості та слави.

У сучасних умовах розвитку українського суспільства фізична культура та спорт займають особливе місце у житті нації. Вони слугують не тільки засобами фізичного розвитку та відпочинку громадян, але і важливим елементом формування національної ідентичності, сприяють інтеграції України у світову спортивну спільноту та відображають культурні, соціальні та політичні процеси в країні. Державно-правове регулювання у сфері фізичної культури і спорту в Україні є ключовим елементом в створенні сприятливого середовища для розвитку цієї сфери, визначенні стандартів, забезпечення прав і обов'язків учасників спортивних процесів, а також у вирішенні конфліктних ситуацій.

Зазначене посилює актуальність та необхідність у здійсненні подальших комплексних і різнобічних досліджень у заданому векторі.

В роботі Чоклі О.І. виокремлено проблематику і конкретні прогалини, що існують у сфері фізичної культури і спорту в Україні. В той же час, автором розроблено та запропоновано шляхи та механізми їх вирішення. Автором вдало зауважено щодо необхідності подальшого динамічного

розвитку існуючих, а також створенні нових спортивно-правових конструкцій і механізмів.

Автор дисертаційного дослідження слушно відзначено, що недооцінка державою соціально-економічної, оздоровчої і виховної ролі фізичної культури і спорту, відсутність чітко скоординованих програм взаємодії різних державних структур (публічного сектору) і громадських організацій (приватного сектору), які беруть участь у фізкультурно-спортивному русі, негативно позначається на здоров'ї населення, соціально-економічному розвитку держави. В тому числі це відображає негативну статистику з середньої тривалості життя в Україні.

Вищезазначене свідчить про те, що проблематика дослідження належного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні є вкрай актуальною, потребує теоретико-методологічного осмислення та визначення основних напрямів оптимізації у практичній площині, з урахуванням викликів сьогодення. Перед науковцями та практиками повстають завдання, які пов'язані з визначенням теоретико-прикладних засад дослідження публічно-приватного регулювання розвитку цієї сфери та виробленні відповідних механізмів її сталого розвитку. Все вказане свідчить про актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження О.І. Чоклі, постановку правильної мети роботи та завдань для її досягнення.

Дисертаційне дослідження виконувалось в межах науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська політехніка» за темою: «Правове регулювання державотворення соціально-економічних відносин в Україні» (ДР 0122U002193), в якому автор як виконавець запропонував нові концептуальні погляди на подальші процеси розвитку фізичної культури і спорту, шляхи оптимізації та модернізації сфери, що полягають, в тому числі, в удосконаленні організаційно-правового механізму, визначенні пріоритетних напрямів розвитку, створенні площадки (взаємодії) між публічним та приватними секторами, подоланні проблематики сфери щодо вкрай низького рівня залучення суспільства у фізичну активність, зайняття фізичною культурою і спортом, необхідності популяризації масового спорту, з акцентуванням уваги публічного сектору на створенні належних умов для фізичного виховання молодшого за віком населення країни, запровадженні цього важливого аспекту на всіх етапах процесу навчання. Особистий внесок автора полягає у розробці та запровадженні прогресивних інструментів удосконалення організаційно-правових засад публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту.

Виснувано, що формування чітких цілей та дотримання стратегії розвитку фізичної культури і спорту є запорукою успіху України на шляху до реформування сфери. Наголошено на першочерговій важливості створення належних умов для розвитку фізичної культури і спорту, покращенню та модернізації існуючої інфраструктури у сфері та матеріальної бази, доцільності залучення сторонніх джерел фінансування сфери та вдосконаленні законодавства сфери шляхом прийняття фізкультурно-спортивного кодексу тощо. Вищезазначене свідчить про актуальність

обраного наукового напрямку дослідження.

Враховуючи усе вищевикладене, дисертаційне дослідження Чоклі Олександра Ігоровича є, безумовно, актуальним, оскільки одержані результати спрямовано на вирішення конкретних питань щодо обґрунтування теоретичних засад публічного та приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні, визначенні пріоритетних напрямів оптимізації даного процесу в сучасних умовах державотворення, з урахуванням викликів сьогодення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження Чоклі О.І. присвячено дослідженню публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Аналіз змісту дисертаційної роботи і наукових публікацій автора дає змогу зробити висновок про те, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають стандартам такого виду досліджень. Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені коректністю об'єкту та предмету дослідження та узгоджено з метою і завданнями наукового дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет роботи та методологію дослідження. Розкрито наукове та практичне значення дисертаційного дослідження.

Перший розділ присвячений теоретико-методологічним засадам та організаційно-правовим засадам публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

У другому розділі дисертації проаналізована фізична культура і спорт як сфера публічного регулювання.

Третій розділ дисертації присвячено організаційно-правовим засадам міжнародного регулювання фізичної культури і спорту, напрямам оптимізації фізичної культури і спорту.

В третьому розділі також запропоновано конкретні пропозиції щодо оптимізації публічного управління та регулювання у сфері фізичної культури і спорту, використання зарубіжного досвіду, втілення кращих механізмів та практик, запровадження надбань науково-технічного прогресу, що спрямовані на удосконалення «спортивного» законодавства, процесів та практик діяльності суб'єктів публічного управління сферою фізичної культури і спорту, створенні успішної платформи взаємодії з іншими суб'єктами та щодо публічно-приватного партнерства.

Цікавими вбачаються висновки щодо диспозитивності відносин у сфері фізичної культури і спорту, які на думку автора є ключовим імпульсом розвитку самої сфери. Як слушно зауважує автор, успіхом регулювання сфери стане створення належних умов для існування та природного розвитку цієї диспозитивності, але з виставленням державою меж, за які вона заходить

не може шляхом імперативного методу. Публічне управління повинно активно реалізовуватись в участі держави через публічні органи у координації зусиль різних інституцій на основі публічного-приватного партнерства, створенні платформи взаємодії або «майданчику спілкування», з можливістю активного залучення громадських ініціатив, запровадженням громадського контролю.

Заслужують на увагу запропоновані прогресивні інструменти удосконалення розвитку фізичного виховання, що є ключовим елементом покращення якості життя, здоров'я та соціального благополуччя суспільства. Правильно сплановані і реалізовані заходи можуть позитивно вплинути на фізичну активність та спортивні досягнення людей у всіх вікових категоріях. Інвестиції в масові програми мають важливе значення для виховання майбутніх талантів і збільшення процесу заняття спортом. Зроблено висновок про доцільність надання пріоритету таким ініціативам, як шкільні спортивні програми, громадські спортивні клуби та програми виявлення талантів, популяризування фізично-рухової активності на прикладі Іспанії, насичення спортом життя населення на прикладі Швейцарії. Створення та забезпечення доступності і інклюзивності спортивних майданчиків, фізкультурно-спортивних об'єктів для всіх верств населення задля надання можливості займатися масовим та любительським (аматорським) спортом, а також утвердженні масового спорту у суспільстві. Це є запорукою фізичного здоров'я населення в довготривалій перспективі.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України до такого виду досліджень. Ступінь обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджуються всебічним аналізом значного переліку нормативно-правових актів і наукових джерел з досліджуваної теми, а також, завдяки вдалому застосуванню комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Дисертаційна робота має структурно-логічну схему, де кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний із попереднім і доповнює його.

Дослідження базується на працях вітчизняних і закордонних науковців, які присвячені різним аспектам публічного управління сферою фізичної культури і спорту. Автор дисертаційного дослідження відзначає, що попри успіхи та позитивні зрушення у державно-правовому регулюванні сфери існує чимало проблем в державно-правовому регулюванні сфери. Про це свідчать постійні зміни до профільного закону, запровадження нових понять на законодавчому рівні, нових напрямів та механізмів реалізації, що, водночас засвідчує і про обраний державою курс на оптимізацію законодавства. Наведене обумовлює потребу реалізації відповідних механізмів публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту та вказує на актуальність дисертаційного дослідження.

Правильне організаційно-правове регулювання у сфері фізичної культури і спорту є запорукою успіху національного спорту на міжнародній арені, забезпечення здоров'я нації та формування гармонійно розвиненої

особистості. У світлі цього, подальше вдосконалення правової бази, її адаптація до сучасних реалій та викликів стає ключовим завданням для усіх учасників спортивного процесу в Україні. Необхідною складовою публічно-правового регулювання є вдосконалення форм та методів публічного регулювання сфери фізичної культури і спорту.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є система загальнотеоретичних принципів, методологічних підходів і наукових методів, що застосовуються задля отримання нових та обміркування вже існуючих знань під час наукового дослідження публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

У роботі використано системний метод, логіко-семантичний та метод лінгвістичного аналізу. За допомогою аналітичного методу проведено узагальнення стану державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Також використовувався логіко-юридичний та діалектичні методи дослідження.

Статистичний метод використовувався для аналізу й узагальнення емпіричної інформації, що стосується теми дослідження. Названі методи дослідження використовувалися в роботі у взаємозв'язку, що забезпечило всебічність, повноту і об'єктивність отриманих результатів

Теоретичною основою дисертації є роботи фахівців з теорії публічного управління та адміністрування, теорії держави і права, галузевих юридичних наук. Емпіричну основу дослідження склали Конституція України, закони та підзаконні нормативно-правові акти України, міжнародні договори та законодавство зарубіжних країн, що стосуються публічного управління та регулювання фізичної культури і спорту, довідкові видання, електронні ресурси тощо.

Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, чітка їх аргументація. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, коректні та логічно впливають з викладеного матеріалу.

Розроблені та обґрунтовані автором теоретичні та практичні положення в сукупності дають змогу побачити новий концептуальний погляд на процеси публічно-приватного регулювання фізичної культури і спорту в Україні.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження в практику діяльності органів публічної влади підтверджено відповідними довідками. Ознайомлення з текстом дисертації дозволяє констатувати актуальність розроблення автором досліджуваної проблематики в цілому, виокремлення найбільш гострих проблем у межах предмета проведеного дослідження, а також – наявність новизни їх наукового доробку.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що це є першою в науці публічного управління дисертацією, в якій створено концептуальний підхід, що полягає в удосконаленні організаційно-правового

механізму для сталого розвитку цієї сфери, а також формування практичних рекомендацій щодо напрямів оптимізації даного процесу в сучасних умовах державотворення. з урахуванням викликів сьогодення.

Обґрунтовано необхідність переходу до нової моделі публічно-приватного регулювання фізкультури та спорту, розібрано сутність приватного регулювання як самостійної складової регулювання сфери фізичної культури і спорту.

Наукова новизна обумовлена й тим, що в дисертаційній роботі запропоновано новий концептуальний погляд на процеси публічно-приватного регулювання фізичної культури і спорту в Україні,

Відповідно до результатів, отриманих у процесі дослідження, сформульовано нові теоретичні положення й висновки, зокрема наступні.

Уперше:

- обґрунтовано новий формат взаємодії між суб'єктами спортивних правовідносин та запропоновано нову концепцію такої взаємодії;

- аргументовано новий механізм фінансування фізичної культури і спорту, що включає нові підходи щодо розподілу публічних фінансів, а також залученню коштів фізичних та юридичних осіб до місцевого, регіонального та державного бюджетів;

- запропоновано нові механізми фінансування проєктів у сфері та форми контролю щодо розподілу коштів, які виділяються на її розвиток.

Удосконалено законодавство в сфері регулювання спортивних правовідносин шляхом внесення пропозицій до визначення поняття: спортсмен, спорт, меценатство, напрямів меценатської діяльності, а також запропоновано включення регламентно-приписних норм до джерел права у сфері фізичної культури і спорту.

Удосконалено підхід до регулювання фізкультурно-спортивної сфери в напрямку більш широкого застосування приватного регулювання.

Також, були запроваджені нові дефініції в діюче законодавство, що є фундаментом регулювання публічного управління фізкультурно-спортивної сфери, зокрема: любительський (аматорський) спорт, спортивна індустрія, спортивні правовідносини, спортивний спір, спортивний арбітраж, відповідальність у сфері фізичної культури і спорту та інші.

Дістали подальшого розвитку:

- питання джерел, що регулюють відносини у сфері фізичної культури і спорту, їх систематизації, обґрунтування необхідності прийняття кодексу фізичної культури та спорту України, що є важливим етапом у створенні зрозумілих та ефективних правил та норм для цієї галузі;

- розвиток нових підходів в управлінні та регулюванні фізичного виховання як важливої складової соціокультурного простору шляхом втілення різних заходів і програм, орієнтованих на підвищення зацікавленості у зайнятті фізичною культурою і спортом та як наслідок на покращення фізичної активності та загального здоров'я населення;

- концепція передачі в управління спортивних об'єктів приватним організаціям, таким як спортивні клуби та спортивні школи (академії);

– положення про те, що дієвим шляхом розвитку фізичної культури і спорту в Україні є вдосконалення державного управління спортивною індустрією та спортивною інфраструктурою.

Виснувано, що теоретичний інтерес щодо належного управління розвитком сфери фізичної культури і спорту з'явився на початку ХХ століття та обумовлювався поступовою активізацією міжнародної спільноти відносно вказаної проблематики. Здійснено періодизацію наукових досліджень щодо розвитку сфери фізичної культури і спорту, управління у сфері.

- охарактеризовано досвід Швейцарії, Іспанії, Франції до підходу управління розвитком сфери. Доведено, що в силу своєрідності правової системи кожної держави, організаційно-правове забезпечення досліджуваної сфери суспільних відносин в кожній країні також є особливим;

- запропоновано прогресивні інституційні інструменти удосконалення організаційно-правового механізму розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

- сформовано принципи функціонування сфери фізичної культури і спорту, які прямо не визначено законодавцем в профільному законі.

Ознайомлення з текстом дисертації дає можливість констатувати, що кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його. Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, чітка їх аргументація. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, коректні та логічно впливають з викладеного матеріалу.

Основні наукові положення, рекомендації дисертаційної роботи мають досить глибоке теоретичне, методичне та емпіричне обґрунтування. Вірогідність отриманих результатів дослідження ґрунтується на теоретичному аналізі, узагальненні наукових праць українських і зарубіжних учених та спеціальної наукової літератури з публічного управління сферою фізичної культури і спорту.

Проведений аналіз дисертаційного дослідження дає змогу дійти висновку про те, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є обґрунтованими належним чином для даного виду досліджень.

4. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 8 працях, у тому числі: у 5 статтях, 4 з яких у наукових фахових виданнях, 1 - у зарубіжному виданні; та 3 публікаціях у збірниках матеріалів науково-комунікативних заходів.

Участь у науково-комунікативних заходах свідчить про ознайомлення наукової спільноти з результатами дисертаційного дослідження. Кількість опублікованих праць відповідає вимогам, що встановлені МОН України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

5. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Практичне значення результатів проведеного дослідження впливає із завдань, що стоять перед наукою публічного управління та адміністрування і полягає в розробленні теоретичних та практичних положень, що в сукупності дають змогу удосконалити організаційно-правові механізми публічного та приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження в практику діяльності органів публічної влади підтверджено відповідними довідками. Наукові рекомендації, пропозиції, висновки, отримані в дисертаційному дослідженні, враховані та використані у діяльності: 8 спортивного клубу Міністерства оборони України; 9 спортивного клубу Міністерства оборони України; Центру підвищення кваліфікації кадрів інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»; Науково-дослідницькій раді Національного університету «Одеська політехніка»; Департаменту фізичної культури, спорту і туризму Одеської обласної державної адміністрації.

Викладені в дисертації висновки й рекомендації можуть бути використані у науково-дослідній сфері, практичній діяльності та в навчальному процесі щодо публічного управління фізичною культурою і спортом в Україні на сучасному етапі державотворення.

У сукупності отримані О.І. Чоклею теоретичні та практичні результати дають змогу підвищити рівень організації та здійснення заходів покращення існуючих процесів у публічному та приватному регулюванні розвитку фізичної культури і спорту в Україні, що актуалізує значення дисертаційної роботи для суспільства.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

У результаті вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не було виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції.

У науковій новизні дослідження вперше запропоновано поняття «відповідальність у сфері фізичної культури і спорту», яке досліджується та обґрунтовується у підрозділі 1.3. Автором аналізується сутність цього поняття, проте, нажаль, не наведено класифікацію відповідальності, та не розкрито більш глибоко питання кримінальної відповідальності, яка може настати за порушення, що допущені у сфері. Значення цього є концептуальним та цінним для порівняння та подальшого вибудовування публічно-правового регулювання відносин у сфері.

У своєму дослідженні О.І. Чокля розглядає та обґрунтовує тезу про те, що поняття спортсмен в Законі України «Про фізичну культуру і спорт» є неповним та має тлумачитись більш широко, що як наслідок на практиці має негативним наслідком звуження державних гарантій на доступ до спорту

населення. Було б слушним проілюструвати таку аргументацію за допомогою малюнка, який можна було додати до дисертаційного дослідження, щоб більш детально показати таку проблематику.

Серед чинників сучасного публічного управління сферою фізичної культури і спорту автором в дисертації недостатньо приділено уваги значенню спортивної індустрії в питанні розвитку фізичної культури і спорту, хоча й запропоновано нове визначення цього поняття в розділі 2.2.

Висловлені зауваження відтворюють творчий характер роботи, суттєво не впливаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження О.І. Чоклі, та характеризують значну складність досліджуваної проблематики.

8. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота Чоклі Олександра Ігоровича **«Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні»**, є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує важливе науково-прикладне завдання, має теоретичну і практичну цінність у галузі публічного управління та адміністрування.

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертаційна робота Чоклі О.І. на тему: **«Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні»**, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, а її автор – Чокля Олександр Ігорович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний рецензент:

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та регіоналістики Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»

Н. В. Піроженко

«01»лютого 2024 року